

Transparantie: laat zien wat je doet

Herman Scholten, Gezondheidsdienst voor Dieren

In het dichtbevolkte Nederland wonen vlakbij boerderijen vaak ook mensen. Zij zien van een afstand dat er op die bedrijven veel activiteiten zijn. Vaak hebben open dagen een positief effect op het imago van de veehouderij. Maar het imago kan ook geschaad worden door dierziekte-uitbraken of ziekten die van dier op mens over kunnen gaan (zoönosen). Door transparant te zijn, kunnen we de imagoschade bij onverwachte zaken beperken. Ook het Keurmerk Zoönosen draagt daaraan bij.

Vlak na de Tweede Wereldoorlog had 60 procent van de Nederlandse bevolking op de een of andere manier affiniteit met de landbouw. Dat is gedaald naar minder dan 5 procent. Dat heeft deels te maken met media-aandacht. Bij een uitbraak van mond-en-klauwzeer werd ook vroeger rigoureus ingegrepen,

Door transparant te zijn, ontwikkel je vertrouwen

maar de beelden van ruïmingen kwamen niet via radio en televisie de huiskamer binnen. Bij de laatste uitbraak van klassieke varkenspest in Nederland in 1997 werden ruim 1 miljoen varkens geruimd. Bij de uitbraak van mond-en-klauwzeer in 2001 ging het om enkele honderdduizenden dieren. Die beelden staan veel mensen nog op het netvlies. Daarna kregen we te maken met bluetongue, Q-koorts, vogelgriep en het schmallenbergvirus. Gelukkig zijn niet al deze dierziekten besmettelijk voor mensen, maar bij het uitbreken van een dierziekte stellen veel mensen tegenwoordig zich wel de vraag of de betreffende ziekte ook voor hen besmettelijk is. Door daar dui-

delijk over te zijn kan imagoschade worden beperkt.

Infecieroutes

Ziektekiemen kunnen op verschillende manieren verspreid worden, en zo andere dieren en soms mensen besmetten:

Via mest

In mest zitten veel bacteriën, maar ook virussen en parasieten. Door mest goed te composteren, worden veel ziektekiemen gedood. Onderzoek toont aan dat bij composteren van geitenmest de temperatuur in de buitenste schil binnen enkele dagen boven 70 graden Celsius komt en in de kern boven 40 graden Celsius. Met zulke temperaturen wordt zelfs een groot deel van de ziektekiemen die hogere temperaturen kunnen verdragen gedood, zoals *Coxiella burnetii*, de verwerker van Q-koorts. Voor andere bacteriën, virussen en parasieten geldt dat waarschijnlijk ook.

Via de lucht

Ook via de lucht kunnen bacteriën en virussen worden verspreid. De verwekkers van Q-koorts, paratuberculose en vogelgriep zijn daar bekende voorbeelden van. Het gebruik van een hogedrukspruit kan verspreiding van ziektekiemen die in mest of grond zitten bevorderen. Ook met opwaaiend stof kunnen ziektekiemen worden verspreid.

Via geboortemateriaal

In placenta, vruchtwater en vruchtvliezen kunnen, zeker bij het optreden van besmettelijke abortus bij kleine herkauwers, maar ook na het doormaken van een infectie die niet tot abortus leidt, ziekteverwekkers zitten die ook voor de mens niet zonder risico zijn. Een deel van deze ziektekiemen kan niet alleen via direct contact, maar ook indirect en via de lucht mensen en dieren besmetten. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om *Coxiella burnetii*, *Chlamydia abortus*, *Listeria monocytogenes* en *Toxoplasma gondii*. Een aantal van deze ziektekiemen is vooral gevaarlijk voor zwangere vrouwen.

Transparantie en vertrouwen

Vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Een sector die daarover mee kan praten is de banksector. Femke de Vries van De Nederlandsche Bank zei daarover: "Een belangrijke component voor vertrouwensherstel is transparantie. Door meer transparant te zijn over wat toezicht doet en welke resultaten dat oplevert, ontwikkel je mogelijk een sterkere basis voor maatschappelijk vertrouwen. Incidenten leiden dan minder snel tot een groot verlies aan vertrouwen in het toezicht." Hetzelfde geldt voor de geitenhouderij. Om bij een probleem niet te veel imagoschade op te lopen, is het verstandig om in tijden dat er niets aan de hand is te laten zien hoe de sector eruit ziet. De consument, de mensen in de buurt of verder weg met een goed beeld van de sector, weten dat er weleens tegenslagen zijn. Als daar dan vervolgens transparant over wordt gecommuniceerd, leidt dat niet tot verlies aan vertrouwen.

Ook voor gangbare veehouderij

Op kinderboerderijen in ons land komen jaarlijks ongeveer dertig miljoen bezoekers. Veel van die bezoekers behoren tot de risicogroep van de zogeheten Yopi's: mensen die meer gezondheidsrisico's lopen. Dit woord staat voor *young* (jonge kinderen), *old* (oudere mensen), *pregnant* (zwangere vrouwen) en *immunocompromised* (mensen met verminderde weerstand). Het Keurmerk Zoönosen was in eerste instantie bedoeld voor kinder- en zorgboerderijen, zodat zij kunnen aantonen dat ze maatregelen nemen om besmetting met zoönosen te voorkomen. Na 2009 kwam de vraag uit de gangbare veehouderij om ook in aanmerking te kunnen komen voor het Keurmerk Zoönosen. Na een aantal aanpassingen en overleg met verschillende organisaties in en buiten de landbouw, zoals Stigas, de arbo-dienst voor de agrarische sector, en de GGD, is het keurmerk verder

Door duidelijk te zijn over wat je doet, kun je imagoschade beperken.

ontwikkeld en toegespitst op verschillende diersoorten en verschillende soorten veehouderijen.

Inmiddels is het Keurmerk Zoönosen bijvoorbeeld erkend als onderdeel van de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV). Noord-Brabant heeft de ambitie om vóór 2020 een Zorgvuldige Veehouderij te realiseren. Dit betekent dat deze provincie streeft naar een veehouderij die op een gezonde manier is verbonden met de sociale en fysieke leefomgeving. Een bedrijf dat bijvoorbeeld uit wilt breiden, moet in dat kader aan een aantal vereisten voldoen en bij voldoende score kan de uitbreiding doorgaan. Bedrijven met het Keurmerk Zoönosen krijgen daarvoor punten. In andere provincies ontstaan vergelijkbare initiatieven.

Bedrijven met schapen, geiten, runderen, paarden, varkens en pluimvee kunnen zich binnenkort aanmelden voor deelname aan het Keurmerk Zoönosen via www.gddiergezondheid.nl/schaapgeit.

Werkwijze Keurmerk Zoönosen

Als u met uw bedrijf in aanmerking wilt komen voor het Keurmerk Zoönosen, kunt u zich opgeven bij de GD. Vervolgens doorloopt u drie stappen:

1. Checklist invullen met uw dierenarts

Bij aanmelding wordt de checklist Keurmerk Zoönosen naar uw dierenarts gestuurd. U ontvangt van de GD een verzoek om een afspraak te maken met uw dierenarts. Samen met uw dierenarts vult u de checklist in en stuurt u de checklist naar de GD. Het invullen kan ook tijdens een periodiek bedrijfsbezoek.

2. Score door GD

De GD verwerkt de ingevulde checklist en stuurt u daarna de analyse en uw score. Op basis van de uitkomst kunt u samen met uw dierenarts aan de slag met de punten die voor verbetering in aanmerking komen.

3. Keurmerk

De hoogst haalbare score is 100 procent. Bij een score van 60 procent of meer registreert de GD uw bedrijf als 'zoönosenverantwoord'. U ontvangt dan een keurmerk bordje met daarop het keurmerk-zegel voor dat betreffende jaar. Daarna kunt u elk jaar opnieuw samen met uw eigen dierenarts de checklist invullen om een nieuw keurmerk-zegel aan te vragen.